

Sammanställning av verksamheter som staten har ett väsentligt inflytande över

De konsoliderade resultat- och balansräkningarna samt finansieringsanalysen i årsredovisningen för staten omfattar i huvudsak de statliga myndigheterna inklusive affärsverken. Genom ägarintressen i bolag och genom att Riksbanken, AP-fonderna och Premiepensionsmyndigheten faller utanför den avgränsning (se avsnitt Redovisningsprinciper och tilläggsupplysningar) som görs för statens konsoliderade balans- och resultaträkningar är den statliga sektorn i realiteten större. De olika avgränsningsbegrepp som används för redovisningar av statens ekonomi beskrivs närmare i kapitlet Skillnader mellan resultaträkningen och statsbudgeten.

Sammanställningen i detta kapitel görs i syfte att ge en samlad och översiktlig bild över samtliga verksamheter som staten har ett väsentligt inflytande över. När det gäller bolag, banker och finansinstitut har väsentligt inflytande definierats som att staten har en ägarandel på minst 20 procent i de aktuella organisationerna. Definitionen överensstämmer med definitionen av intresseföretag i årsredovisningslagen (1995:1554). Med denna definition bortfaller stiftelser, som är självägande. Sammanställningen av den statliga sektorn inkluderar därmed förutom myndigheterna även statliga bolag och finansinstitut, Riksbanken, Premiepensionsmyndigheten (PPM) och AP-fonderna. Även Allmänna arvsfonden redovisas här med hänsyn till det väsentliga inflytande staten har i verksamheten utan att ha någon ekonomisk ägarandel.

Sammanställningen, som bygger på de ingående organisationernas officiella årsredovisningar, ger en uppfattning om den totala statliga bokförda förmögenheten.

Den statliga sektorns förmögenhet

Den statliga sektorns samlade tillgångar, skulder och kapital framgår av tabell 1. När det gäller de tillgångar och skulder som bara indirekt ägs av staten har statens andel medräknats med hänsyn tagen till ägarandelen om den uppgår till minst 20 procent. Redovisningen av myndigheternas tillgångar avseende ägarandelar i företag som är mindre än 20 procent utgörs endast av värdet enligt myndigheternas bokslut.

Någon fullständig eliminering av mellanhavanden såsom fordringar och skulder samt intäkter och kostnader har inte varit möjlig att göra eftersom underlag för detta oftast saknas och de olika organisationernas redovisningsprinciper skiljer sig åt. Dessutom verkar de under olika regelverk. De elimineringar som gjorts för att undvika dubbelräkning framgår av tabellerna 2 och 3.

Ålderspensionsreformen på 1990-talet medförde betydande förändringar i betalningsflödena mellan statsbudgeten, AP-fonderna och premiepensionssystemet. Sedan 1999 skall AP-fonderna enbart finansiera inkomstrelaterad ålderspension inom det reformerade systemets s.k. fördelningsdel. Finansierings- och betalningsansvaret för förtids- och efterlevandepension flyttades därför från AP-fonderna till statsbudgeten. För att delvis motverka den ökade belastningen på statsbudgeten har medel överförts successivt under ett antal år från AP-fonderna till statsbudgeten i enlighet med riksdagens beslut med anledning av propositionen AP-fonden i det reformerade pensionssystemet (prop. 1999/2000:46, bet. 1999/2000:FiU19 rskr 1999/2000:181). Hittills överförda belopp uppgår till 245 miljarder kronor. År 2004 och 2005 överfördes inga medel utifrån ovan nämnda beslut. Frågan om ytterligare överföringar hänsköts till en kontrollstation 2004 med avsikten att det skulle ske en slutlig reglering den 1 januari 2005. I juni 2004 enades de fem partierna bakom reformen om att det då inte fanns förutsättningar för att besluta om en överföring av ytterligare medel från AP-fonden. Samtidigt konstaterades att det kvarstår en icke kompenserad kostnadsökning till statsbudgeten och att frågan om en slutreglering av denna får aktualiseras senare.

Tabell 1 Den statliga sektorns samlade tillgångar och skulder

Miljarder kronor	2001	2002	2003	2004	2005
Myndigheter					
Summa tillgångar	783	793	817	864	925
Summa skulder	1597	1566	1607	1 639	1 687
Nettoförmögenhet/Eget kapital	-814	-773	-790	-775	-762
Summa skulder och kapital	783	793	817	864	925
Statliga bolag, banker och finansinstitut					
Summa tillgångar	889	889	946	1 021	1 159
Summa skulder	719	706	746	770	886
Nettoförmögenhet/Eget kapital	170	183	200	251	273
Summa skulder och kapital	889	889	946	1 021	1 159
Riksbanken					
Summa tillgångar	236	201	186	183	209
Summa skulder	119	112	114	119	149
Nettoförmögenhet/Eget kapital	117	89	72	64	60
Summa skulder och kapital	236	201	186	183	209
AP-fonderna					
Summa tillgångar	574	494	582	655	780
Summa skulder	9	7	5	9	11
Nettoförmögenhet/Eget kapital	565	487	577	646	769
Summa skulder och kapital	574	494	582	655	780
Premiepensionsmyndigheten					
Summa tillgångar	108	105	140	170	240
Summa skulder	2	2	2	2	2
Nettoförmögenhet/Eget kapital	106	103	138	168	238
Summa skulder och kapital	108	105	140	170	240
Allmänna arvsfonden					
Summa tillgångar	1	1	1	1	1
Summa skulder	1	1	1	1	1
Nettoförmögenhet/Eget kapital	0	0	0	0	0
Summa skulder och kapital	1	1	1	1	1
Den statliga sektorn elimineringsar					
Summa tillgångar	-284	-277	-306	-323	-380
Summa skulder	-123	-97	-108	-105	-108
Nettoförmögenhet/Eget kapital	-161	-180	-198	-218	-272
Summa skulder och kapital	-284	-277	-306	-323	-380
Den statliga sektorn totalt					
Summa tillgångar	2 307	2 206	2 366	2 571	2 934
Summa skulder	2 324	2 297	2 367	2 435	2 628
Nettoförmögenhet/Eget kapital	-17	-91	-1	136	306
Summa skulder och kapital	2 307	2 206	2 366	2 571	2 934

Vid utgången av 2005 var den statliga sektorns samlade tillgångar 2 934 miljarder kronor efter elimineringsar av inomstatliga mellanhavanden. Sammantaget ökade tillgångarna med 363 miljarder kronor. De samlade skulderna uppgick till 2 628 miljarder kronor 2005, vilket motsvarar en ökning med 193 miljarder kronor.

Till följd av en gynnsam utveckling på aktiemarknaden ökade AP-fondernas tillgångar med 125 miljarder kronor och AP-fondernas egna kapital med 123 miljarder kronor. AP-fondernas egna kapital uppgick vid utgången av 2005 till 769 miljarder kronor. PPM:s tillgångar och egna kapital ökade med 70 miljarder kronor och det egna kapitalet uppgick därmed till 238 miljarder kronor.

Statens ägande avseende andelar i de statliga bolagens tillgångar uppgick till 1 159 miljarder kronor, en ökning med 138 miljarder kronor. Motsvarande skulder ökade med 116 miljarder kronor till sammanlagt 886 miljarder kronor. De största förändringarna är hänförliga till Svensk Exportkredit AB och Vattenfall AB där tillgångarna ökade med cirka 45 miljarder kronor vardera samt Sveriges Bostadsfinansieringsaktiebolag SBAB som ökade sina tillgångar med 26,7 miljarder kronor.

Sammantaget uppgick den statliga sektorns samlade nettoförmögenhet, dvs. skillnaden mellan tillgångar och skulder (motsvarande eget kapital) efter elimineringar vid utgången av 2005, till 306 miljarder kronor. Ökningen med 170 miljarder kronor jämfört med 2004 beror främst på att AP-fonderna och PPM ökade det egna kapitalet. Bland bolagen ökade Vattenfall AB det egna kapitalet med 5,1 miljarder och Akademiska Hus med 5,8 miljarder kronor.

Förändringarnas effekter på statens resultat- och balansräkningar beskrivs närmare i kapitlet 2005 års resultaträkning, balansräkning och finansieringsanalys.

Tabell 2 Elimineringar avseende myndigheternas aktieinnehav (andelar i dotter- och intresseföretag)

Miljoner kronor	2001	2002	2003	2004	2005
Regeringskansliet	159 317	178 687	196 065	216 504	270 189
Riksbankens grundfond	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000
Riksbanken	293	58	0	61	61
<i>Affärsverk</i>					
Luftfartsverket	240	181	156	150	153
Svenska kraftnät	166	323	324	351	415
Övriga myndigheter	63	59	60	63	57
Totalt	161 079	180 308	197 605	218 129	271 875

Elimineringar avseende myndigheternas aktieinnehav

Av bilaga Statliga myndigheter m.m. framgår vilka myndigheter som ingår i redovisningen över den statliga sektorns samlade tillgångar, skulder och kapital. Statens innehav av aktier i de statliga bolagen redovisas främst av Regeringskansliet (not 25 till balansräkningen, andelar i dotter- och intresseföretag).

Affärsverkens innehav av aktier i dotterbolag ingår, liksom Riksbankens grundfond som redovisas under andelar i dotter- och intresseföretag. För att undvika dubbel redovisning elimineras nämnda innehav enligt tabell 2 mot summa tillgångar och nettoförmögenhet för den statliga sektorn.

Elimineringar gentemot Riksgäldskontoret

Premiepensionsmyndigheten (PPM) redovisar tillgångar och skulder gentemot Riksgäldskontoret. För att undvika dubbel redovisning elimineras dessa mot summa tillgångar respektive skulder för den statliga sektorn. Även AP-fondernas innehav av statspapper har eliminerats för att undvika dubbel redovisning. Innehavet av statspapper har eliminerats med nominellt belopp mot summa tillgångar och skulder. Statspappren utgörs av statsobligationer och tidigare år till en mindre del av statsskuldsväxlar. Riksbanken har från utgången av 2001 inte kvar några statspapper eftersom den extra utdelningen till staten 2001 främst utgjordes av statsobligationer.

Tabell 3 Eliminering avseende AP-fondernas och Riksbankens innehav av statspapper samt PPM:s tillgångar och skulder gentemot Riksgäldskontoret

Miljoner kronor	2001	2002	2003	2004	2005
AP-fonderna	80 832	51 711	61 277	59 579	60 597
PPM	42 503	45 481	46 361	45 626	47 168
Totalt	123 335	97 192	107 638	105 205	107 765

AP-fonderna och Premiepensionsmyndigheten

AP-fondernas redovisning avser bokfört marknadsvärde. Det nya pensionssystemet infördes i januari 1999 och den 1 maj 2000 omorganiserades AP-fonderna. Den 1 januari 2001 fick Första – Fjärde AP-fonderna nya identiska placeringsregler, vilka bland annat innebär att samtliga fonder får placera i aktier och i högre grad än tidigare även globalt. AP-fonderna skall förvalta svenska allmänna pensionsmedel så att kraven på långsiktigt hög avkastning i förhållande till risk tillgodoses. Det finns inga fordringar eller skulder inom AP-fonderna.

Sjätte AP-fonden har en särställning inom AP-fondsyttemet eftersom den har obegränsade möjligheter att äga både noterade och onoterade företag. En betydande del av resurserna inriktas specifikt mot ägande i onoterade bolag.

I det allmänna pensionssystemet ingår att en del av pensionsavgiften avsätts till s.k. premiepension och förvaltas i värdepappersfonder efter individuella val av pensionsspararna. Den statliga Premievals-fonden är en värdepappersfond som kan väljas på samma sätt som andra fonder inom premiepensionssystemet. För de personer som avstår från att välja fond placeras pensionsmedlen i Premiesparfonden. Såväl Premiesparfonden som Premievals-fonden förvaltas av Sjunde AP-fonden. Endast fondens egen verksamhet redovisas dock under Sjunde AP-fonden i tabell 4 nedan. Till skillnad från de övriga AP-fondernas tillgångar tillhör Sjunde AP-fondens förvaltade tillgångar premiepensionssystemet, dvs. de förvaltas för pensionsspararnas räkning. Tillgångarna hos de övriga AP-fonderna tillhör fördelningssystemet. I denna sammanställning av den statliga sektorn redovisas även det fonderade kapitalet i premiepensionssystemet på samma sätt som AP-fondernas tillgångar. De redovisas som Nettoförmögenhet/Eget kapital i den statliga sektorns samlade tillgångar och skulder, tabell 1. Även i nationalräkenskaperna (NR) ingår sparatet i premiepensionssystemet som en del av sparatet inom den offentliga sektorn. EU:s statistikorgan Eurostat beslutade 1997 att hela det reformerade svenska pensionssystemet skulle klassificeras till den offentliga sektorn. Beslutet motiverades bl.a. med att deltagandet är obligatoriskt och att staten kontrollerar regelverket för både avgifter och förmåner. Detta beslut har nu ändrats av Eurostat till att avgiftsbestämda fonderade pensionssystem inte skall klassificeras till den offentliga sektorn i nationalräkenskaperna. För medlemsländer som för närvarande klassificerar sådan allmänna pensionssystem i den offentliga sektorn har Eurostat medgett en övergångstid att ändra redovisningen till mars 2007.

Det finns två avvecklingsfonder som förvaltas av Första respektive Fjärde AP-fonden. De förvaltar fordringsbevis som ej är noterade på någon börs eller avsedda för allmän omsättning. Dessa medel skall avvecklas så fort som möjligt utan att värdet försämras och kommer därefter successivt att föras över till AP-fonderna.

Tabell 4**AP-fonderna**

	2005		
	Markn v Tillgångar	Markn v Skulder	Markn v Fondkapital
Miljoner kronor			
Första AP-fonden	191 021	3 758	187 263
Andra AP-fonden	191 879	1 286	190 593
Tredje AP-fonden	193 312	1 362	191 950
Fjärde AP-fonden	183 733	3 635	180 098
Sjätte AP-fonden	15 914	788	15 126
Sjunde AP-fonden	45	195	-150
Första AP-fondens avvecklingsfond	3 689	1	3 688
Fjärde AP-fondens avvecklingsfond	472	0	472
Totalt	780 065	11 025	769 040

AP-fondernas sammanlagda resultat för året är 114 miljarder kronor. Fondkapitalet påverkades dessutom av utbetalda pensionsmedel och administrationsersättningar till Försäkringskassan samt inbetalda pensionsavgifter, vilka netto tillfört kapital på totalt 9 miljarder kronor.

I den konsoliderade balansräkningen för staten redovisas Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser, vilka ingår i myndigheternas skulder. Avsättningarna avser den beräknade pensionsskulden för statligt anställd personals avtalspension. Flertalet myndigheter betalar pensionspremier till Statens pensionsverk som skuldför den beräknade pensionsavsättningen. Några myndigheter gör egna pensionsavsättningar (se not 42 till balansräkningen).

I den konsoliderade resultaträkningen redovisas ålderspensioner som transferering. Skillnaden mellan inbetalda avgifter och utbetalda pensioner redovisas som en transferering till/från AP-fonden och PPM (se not 4 till resultaträkningen). Åtaganden avseende ålderspension redovisas inte som skuld varken i den konsoliderade balansräkningen eller hos AP-fonderna. Åtaganden i premiepensionssystemet redovisas som skuld i PPM:s årsredovisning men inte i sammanställningen i tabell 1 där PPM:s fonderade kapital hanteras på samma sätt som AP-fondernas och redovisas som Nettoförmögenhet/Eget kapital.

Enligt lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension samt förordningen (2002:135) om årlig redovisning av det inkomstgrundande ålderspensionssystemet finansiella ställning och utveckling skall närmast berörda myndigheter från och med 2002 göra en årlig redovisning av ålderspensionssystemets ekonomiska ställning och utveckling. Den samlade redovisningen av ålderspensionssystemet för 2005 sammanfattas i avsnittet Pensionssystemets årsredovisning i regeringens Årsredovisning för staten.

Statliga bolag, banker och finansinstitut

I tabell 1 särredovisas statens tillgångar och skulder i statliga bolag, banker och finansinstitut där ägarandelen uppgår till minst 20 procent. Ägande i företag där statens andel är mindre än 20 procent ingår i myndigheternas samlade tillgångar och skulder. I bilagan Nyckeltal för statliga bolag 2005 återfinns en sammanställning av nyckeltal avseende kalenderåret 2005 för bolag med statligt ägande. I bilagan redovisas bolagens nyckeltal brutto och de summerar, efter elimineringar, till beloppen i sammanställningen över statliga sektorns förmögenhet (tabell 1). I tabell 1 ingår bolagen endast till den del de ägs av staten. En närmare redogörelse för bolagens verksamhet och resultat 2005 kommer att presenteras senare i vår i regeringens årliga skrivelse till riksdagen om statliga bolag.

Totalt finns ett sextiototal företag där staten äger mer än 20 procent av aktierna. Företagens bokförda värde uppgår totalt till 271 miljarder kronor. De sex största företagen är Vattenfall

AB, TeliaSonera AB, Akademiska Hus, Civitas Holding AB (Vasakronan), Sveaskog och LKAB som tillsammans svarar för 76 procent av det bokförda värdet. Enbart Vattenfall och TeliaSonera motsvarar 50 procent av det bokförda värdet.

Den statliga sektorns förmögenhet påverkas av förvärv och försäljning av företag, omstruktureringar, bolagens resultat m.m.

Som en följd av att flertalet stora statliga bolag under 2005 har tillämpat nya redovisningsprinciper enligt de internationella reglerna IFRS, har även uppgifterna för 2004 justerats i enlighet med dessa principer. Tillgångssumman har därmed höjts med 64 miljarder kronor. För skulderna uppgår höjningen till 34 miljarder kronor och för det egna kapitalet redovisas en höjning med 30 miljarder kronor. Uppgifterna för åren 2001-2003 har inte justerats och är alltså i enlighet med tidigare gällande redovisningsprinciper.

Svensk Exportkredits tillgångar och skulder har båda ökat med 45 miljarder kronor. Skulden för emitterade värdepapper har ökat med 48 miljarder kronor, vilket bland tillgångarna främst motsvaras av en ökning av obligationer och andra värdepapper med 32 miljarder kronor och en ökning av utlåning till allmänhet och kreditinstitut med 11 miljarder kronor. Orsaken till förändringen är ökade transaktionsvolymerna och valutakurseffekter av svagare svensk krona.

Vattenfalls tillgångar har ökat med 45 miljarder kronor till 330 miljarder kronor samtidigt som skulderna ökat med 40 miljarder kronor. Förändringen beror delvis på investeringar i anläggningstillgångar som medfört en ökning med 21,1 miljarder kronor och ökningen av kundfordringar och andra fordringar med 17,2 miljarder kronor. Bl.a. har 35 procent av danska energibolaget Elsam A/S förvärvats för 10,4 miljarder kronor. Skuldförändringen förklaras främst av ökningen av leverantörsskulder och andra skulder med 22,5 miljarder kronor samt upplupna kostnader och förutbetalda intäkter med 7,4 miljarder kronor. Vattenfall har genomfört en emission av hybridkapital på 9,2 miljarder kronor samtidigt som andra räntebärande långfristiga skulder amorterats ned med 4,3 miljarder kronor. Eget kapital har ökat med 5,1 miljarder kronor. Ökningen är främst hänförlig till årets resultat på 19,2 miljarder kronor minskat med utdelning till staten på 5,6 miljarder kronor och poster som redovisas direkt som minskning av eget kapital vid sidan av resultaträkningen på 8,4 miljarder kronor. Resultatförbättringen uppgår till 10,3 miljarder kronor och förklaras av ökad volym på produktionen av vattenkraft, högre elmarknadspriser och lönsammare terminsaffärer avseende elproduktion.

De totala tillgångarna i TeliaSonera uppgick till 204 miljarder kronor, varav statens andel är 92 miljarder kronor, vilket är en ökning med 4,9 miljarder kronor från föregående år och avser immateriella och finansiella anläggningstillgångar. Statens andel av skulderna har ökat med 2,4 miljarder kronor, främst orsakat av ökad långfristig upplåning. TeliaSonera redovisade ett nettoresultat på 11,7 miljarder kronor, varav 5,3 miljarder kronor ökat statens andel av eget kapital. Valutakursdifferenser har ökat statens andel av eget kapital med 4,0 miljarder kronor. Återköp av aktier och utdelning har minskat statens andel med 7,2 miljarder kronor.

Sveriges Bostadsfinansieringsaktiebolag SBAB har ökat sina tillgångar med 26,7 miljarder kronor, vilket främst förklaras av ökad utlåning till allmänheten. Skulderna har ökat med 26,4 miljarder kronor, mest i form av emitterade värdepapper.

Statens Väg- och Baninvest har minskat både tillgångar och skulder med 8,5 miljarder kronor. Minskningen förklaras av att utlåning till Vägverket för vägprojekt i Stockholms- och Göteborgsregionen och motsvarande upplåning har överförts till Riksgäldskontoret. Kvarvarande tillgångar avser främst pågående nyanläggning för Botniabanan.

Riksbanken

Riksbankens tillgångar har ökat med 25,8 miljarder kronor och skulderna med 29,2 miljarder kronor under året. Tillgångar ingående i valutareserven och guldreserven har ökat i värde under året, främst som ett resultat av kronans försvagning mot ingående valutor, men även av stigande guldpris och ränteförändringar. Skuldernas ökning förklaras främst av orealiserade vinster och förluster som ökat med 22,2 miljarder kronor. Det egna kapitalet har minskat med 3,4 miljarder kronor. Minskningen av det egna kapitalet beror främst på utdelning av 6,7 miljarder kronor till statsverket. Årets resultat på 3,3 miljarder kronor har påverkat det egna kapitalet positivt.